

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 23. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hcaeventyr07val-shoot-idm139890600033024.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Lille Claus og Store Claus

Lille Claus og Store Claus tryktes første gang i EB 1-35, der udkom 8.5.1835.

Om nedskrivningen af eventyret se ovf. u. *Fyrtøiet* (s. 19f).

Lille Claus og Store Claus tilhører rækken af gendigtninger af folkeeventyr, som A havde hørt som barn på Fyn (se I 19f, VI 4). Motivet til dette skæmteeventyr - at den kloge far den dumme til at foretage sig samme handlinger som han selv, idet en vigtig faktor glemmes, så at det der blev til lykke for den første, bliver til ulykke for den anden - kendes fra en lang række folkeeventyr over hele verden. Det svarer således ret nøje til Store Bror og lille Bror i Sv. Grundtvigs eventyrregistrant (nr. 112), der foreligger i tre opskrifter, hvoraf den ene Stor Peer og Lild Peer (1855) også nævnes i Thiele1 I III. Nærmere A's genfortælling end det danske folkeeventyr står en italiensk parallel List over list fra novellesamlingen *Le piacevoli notti* af Giovanni Straparola (1550-55), der blev oversat til dansk af J. Chr. Riise (1818; optrykt i Bødker 232-38). Af øvrige behandlinger kan nævnes Grimms Bondeknolden samt Soldaten som blev Troldmand i den anonyme Historier II.1774.36-45, der dog kun bygger på motivet om hustruen, der beværter elskeren i mandens fraværelse, skjuler ham og narres af en gæst (se iøvrigt Else Marie Kofod 42ff).

30.2*Claus*] normalt forekommer navnet Claus ikke i folkeeventyrets navneskik, og det kan være A.s opfindelse; dog findes det i en folkebog: Historie om *Fattig Klaus* fra Molboernes Land Dumsnudestrup, hvor han ved sit snilde Hoved fra den dybeste Forarmelse blev til en riig Bonde.

Skønt først udgivet i 1858 er den imidlertid så forskellig fra A.s eventyr, at der ikke kan være tale om påvirkning fra A. Den folkelige tradition bag bogen kan derfor være A.s kilde (se Arthur Christensen: Molboernes vise Gerninger. 1939.233-44).

24

31.32*en levende Stork*] måske refererer det overflødige adjektiv *levende* til A.s sommerrejse i 1832, hvor han kørte sammen med to madammer, »den ene havde en lille Dreng med, der et par Dage forud, første Gang var kommet til Kjøbenhavn, havde her udbrudt da han saae en Soldat: »Gud Moder, der er en *levende* Soldat! (han havde altid seet dem maledede)« (Dagbøger I 117f); jvf. også Februar i Aarets tolv Maaneder (1833; SS XII 149). - **38***Degnen*] rettelsen fra *Præsten* i **m** samt at degnen formelt kommer for at sige goddag, betyder en neddæmpning fra det folkelige forlæg, hvor præsten går i seng med konen. Brix 183 mener A måske også har haft Nille og degnen i Holbergs Jeppe paa Bierget i tankerne.

32.1*stak paa*] begyndte at spise; jvf samtidskridkkes reaktion på udtrykket (VI 124). - **15***Kiste*] at bruge dragkisten som gemmested for elskeren er et gammelt motiv, jvf. Historien om den dyrekjøbte Isabelle, hvis Deilighed var udsigelig, hvis Kydskhed ubeskrivelig, og hvis Oprigtighed uforanderlig imod hendes Hosbonde (1730). Som titlen siger, er hun modsat bondekonen trofast, og da hun forfølges af tre rige købmænd, medens hendes mand er på rejse, lokker hun dem i en dragkiste, som hun bringer på torvet (Rasmus Nyerup: Almindelig Morskabslæsning. 1816.169ff). - **18***gesvindt*] hurtigt.

33.30*Courage*] mod.

34.9-10*en heel Skjeppe*] tønne på 17.39 l. - **38***Haand*] **m** har (bedre) *Kisten i den ene Hank*.

35.16-21 Motivet med at låne et mål til at tælle penge med og indsmøre det, så udlåneren kan se, hvad det har været brugt til, også i 1001 Nats Ali Baba og de fyrretyve røvere (III.1758.530; jvf. A-iana 3 rk. I 364). - **39***Spandremme*] remme til at holde læsten med skoen fast til knæet. - *Skjødskind*] læderforklæde.

36.2*spytte røde Grise*] bløde. - **7ff.** A neddæmper scenen i forhold til folkeeventyret ved at lade bedstemoderen være død og gør Lille Claus mere menneskelig ved at motivere sengeombytningen med, at hun skal ligge i en varm seng for at komme til live igen, hvorimod han i folkeeventyret bevidst bytter seng, da han venter Store Claus' overfald. - **23 f.** Det manglende motiv til Lille Claus' handlemåde er enkeltstående i eventyret, hvor alle situationer er motiverede, hvorimod folkeeventyrets helt selv fremkalder situationerne.

37.1*hendes*] folkelig dialektal tiltale.

38.15ff. Sml. Grimms Bondeknolden. - **29***Drift*] flok.

39.19ff. Omend motivet med Lille Claus, der fortæller, at han har faet dyrene på havets bund, findes hos Grimm, kan A dog også være påvirket af folketroen, jvf. Thiele2 II 255, der fortæller, at man på Assens-egnen »har seet Havkøer og Havtyre stige op paa Markerne, for at søge Samqvem med andet Qvæg«. Jvf. også sagnet om Kong 25 Frodes Høi ved Værebro, hvor en troldkvinde »omskabte sig til en Havkoe og sin

Søn til en Havkalv og gik da og græssede ved Værebro« (Thiele1 I 20). BrixAP II 312 formoder imidlertid, at havkvæget har sin forudsætning i Carsten Hauchs litterære og filosofiske satire Phantasiens Magt i Contrasterne (1816), men her græsser søkøer og havfruer dog kun på havbunden. - **27***grøn Krands*] sml. ellepigen hos Thiele1 I 109: »en grønklædt Pige med Siv flættede over Hovedet [kom] fra den nære Mose.« - **36***Grøfter*] diger, jordvolde.

40.1*polidsk*] snedigt, fiffigt. - **36***drev*] ledte kvæget afsted (ved hjælp af råb, pisk o.l.).